

Türk ekspert: "20 Yanvar Azərbaycan xalqının müstəqilliyə gedən yolunda qanlı, lakin həlledici dönüş nöqtəsidir"

"1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Bakıda baş verən hadisələr Sovet İttifaqının dağılma prosesində mərkəzi hakimiyyətin tətbiq etdiyi ən sərt hərbi müdaxilələrdən biri olmaqla yanaşı, Azərbaycan xalqının müstəqillik iradəsini sındırmağa yönəlmiş sistemli dövlət zorakılığının açıq təzahürü idi".

Bu fikirləri AZƏRTAC-a açıqlamasında Türkiyənin beynəlxalq münasibətlər üzrə eksperti Mehmet Emir Aksoy deyib. Onun sözlərinə görə, 20 Yanvar yalnız silahsız mülki şəxslərin qətlə yetirildiyi faciə deyil, eyni zamanda müasir Azərbaycan siyasi tarixində geri dönüşü olmayan dərin ictimai və psixoloji qırılma nöqtəsidir: "1980-ci illərin sonlarında Sovet İttifaqı dərin iqtisadi böhran, mərkəzi hakimiyyətin zəifləməsi və ittifaq respublikalarında yüksələn milli hərəkatlar fonunda dağılma mərhələsinə daxil olmuşdu. Qarabağda erməni separatizminin güclənməsi və SSRİ-nin Azərbaycan türklərinin təhlükəsizliyini təmin etməkdə aciz qalması cəmiyyətdə ciddi narazılıq yaratmışdı".

M.Aksoy qeyd edib ki, Bakıda başlayan kütləvi etirazların əsasını ərazi bütövlüyünün qorunması, Konstitusiyaya hüquqlarının müdafiəsi və siyasi suverenlik tələbləri təşkil edirdi: "Bu etirazlar əsasən dinc xarakter daşıyırdı. Lakin sovet rəhbərliyi siyasi dialoq yolunu deyil, hərbi zorakılığı seçdi".

Onun sözlərinə görə, 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə SSRİ prezidenti Mixail Qorbaçovun göstərişi ilə təxminən 26 min nəfərlik sovet hərbi birləşməsi tank və zirehli texnikalarla Bakıya yeridilib: "Fövqəladə vəziyyət əhaliyə əvvəlcədən elan edilməmişdi. Şəhər faktiki olaraq hərbi nəzarət altına alındı. Müdaxilə zamanı silahsız mülki şəxslərə atəş açıldı, mülki avtomobillər və təcili yardım maşınları hədəfə alındı".

Ekspert vurğulayıb ki, rəsmi məlumatlara əsasən, 147 Azərbaycan vətəndaşı həlak olub, 700-dən çox insan yaralanıb, yüzlərlə şəxs isə qanunsuz şəkildə saxlanılıb. Müstəqil mənbələr itkilərin daha çox olduğunu göstərir. Hadisələrin gedişi bu müdaxilənin ictimai asayışı qorumaqdan çox cəmiyyət üzərində qorxu və itaət yaratmaq məqsədi daşdığını sübut edir.

M.Aksoy əlavə edib ki, 20 Yanvar hadisələri beynəlxalq hüquq baxımından da ciddi legitimlik problemləri yaradır. Silahsız mülki

əhaliyə qarşı hərbi gücdən istifadə fundamental insan hüquqlarının açıq şəkildə pozulmasıdır. Buna baxmayaraq, həmin dövrdə beynəlxalq ictimaiyyətin reaksiyası zəif oldu. Bu isə Azərbaycan cəmiyyətində təkcə Moskvaya deyil, ümumilikdə beynəlxalq sistemə qarşı da dərin inamsızlıq formalaşdırdı.

Ekspertin fikrincə, qısa müddətdə sovet hakimiyyəti Bakıda nəzarət görüntüsü yaratsa da, uzunmüddətli perspektivdə 20 Yanvar Moskvanın Azərbaycan üzərindəki siyasi legitimliyini tamamilə aradan qaldırdı: "Xalqın sovet sisteminə inamı sarsıldı, müstəqillik ideyası isə kütləvi və geri dönməz milli məqsədə çevrildi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Moskvada verdiyi kəskin bəyanatlar bu hadisələrin Azərbaycan xalqına qarşı ağır cinayət olduğunu açıq şəkildə ortaya qoydu".

Mehmet Emir Aksoy vurğulayıb ki, 1991-ci ildə əldə olunan dövlət müstəqilliyi 20 Yanvarın yaratdığı ictimai şəur və siyasi qətiyyət olmadan mümkün olmazdı: "Bu baxımdan 20 Yanvar Azərbaycan üçün yalnız mətəm günü deyil, müstəqilliyin hansı ağır bədəllər hesabına qazanıldığını göstərən tarixi bir eşikdir. Bu hadisə Azərbaycan xalqının siyasi taleyinin kənar güclərin iradəsi ilə deyil, öz milli iradəsi və qərarlılığı ilə müəyyən olunacağını bütün dünyaya nümayiş etdirdi".

Ekspert sonda əminliklə qeyd edib ki, bu gün 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının yaddaşında müqavimətin, suverenliyin və müstəqilliyin rəmzi kimi yaşayır.